

van het beroepsleger in ernstige mate moesten aantasten.¹

Van geregeld militair oefenen met voltallige verbanden was dus geen sprake. Trouwens, bij de oefeningen die in kleiner verband wèl plaats vonden, moest men buitengewoon zuinig zijn met de munitie: de voorraden van het Knil (het had steeds geweermunitie gebruikt van een kaliber dat slechts door Nederland werd geleverd²) waren zo klein dat ze soms voor oefeningen aangevuld moesten worden uit de voorraden van de marine.

De bewapening van het Knil was niet berekend op een moderne oorlog. De manschappen in de Buitengewesten, die tezamen ongeveer de helft van het Knil vormden, waren bewapend met een karabijn en een slagwapen, een *klewang* – er was daar een nijpend tekort aan automatische wapens, behalve bij de eenheden die Tarakan, Balikpapan en Ambon te verdedigen hadden. Wij zullen over dit alles nog bijzonderheden geven wanneer wij de strijd in de Buitengewesten beschrijven. Op Java was er een groot tekort aan mitrailleurs, veldgeschut, mortieren en antitankgeschut en de tankafweerstellingen die er aangelegd waren, hadden heel weinig artillerie; soms waren dat totaal verouderde vuurmonden – tientallen jaren oude stukken die sinds lang in loods en opgeslagen waren, waren weer te voorschijn gehaald om zowel bij die tankafweerstellingen als bij kustversterkingen geplaatst te worden. De havenbescherming van de minder belangrijke havens op Java had, aldus generaal Bakkers, 'zeer weinig te betekenen; het geschut behoorde . . . eerder in musea thuis'³, maar ook Soerabaja, Tandjong Priok en Tjilatjap waren onvoldoende beschermd – voor een nieuwe, grote batterij bij Soerabaja, waarvoor op een rif in de toegang tot het Westervaarwater een betonnen emplacement werd gebouwd, werden de zwaarste kanonnen bestemd van de 'Jacob van Heemskerck' die uit Engeland moesten worden aangevoerd.⁴ Ook voor andere havenverdedigingen stond de marine vuurmonden aan het Knil af, maar dat waren dan oude.

Zwak was voorts vooral ook de luchtafweer. Soerabaja was de enige plaats waar zich zwaar luchtafweergeschut bevond (één batterij) – elders werd ter verdediging van belangrijke objecten oud afweergeschut van de

¹ R. Bakkers: 'Het Knil', p. 42. ² Het wegvallen van de aanvoer werd opgevangen door eigen munitieproductie en door de aankoop van munitie van groter kaliber – in dat laatste geval moesten de lopen der geweren uitgeboord worden. ³ R. Bakkers: 'Het Knil', p. 33. ⁴ De 'Jacob van Heemskerck' was in de Meidagen van '40 naar Engeland uitgeweken, wèl met zijn 15 cm-geschut maar zonder vuurleiding; het schip kreeg toen in Engeland zowel een vuurleiding als nieuw geschut.